

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียน และแนวคิดหลักการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

1. บริบทของโรงเรียนบ้านรางจิก
 - 1.1 ผลการประเมินด้านผู้เรียนของโรงเรียนบ้านรางจิก
 - 1.2 สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ของสมศ. พ.ศ.2546
2. การประกันคุณภาพ
 - 2.1 แนวคิดและหลักการในการประกันคุณภาพ
 - 2.2 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
 - 2.3 การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน
 - 2.4 ลักษณะของโรงเรียนที่มีระบบประกันคุณภาพ
 - 2.5 การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน
 - 2.6 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.7 มาตรฐานของการประเมินภายใน
3. มาตรฐานการเรียนรู้
 - 3.1 หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544
 - 3.2 มาตรฐานการเรียนรู้
 - 3.3 การจัดการเรียนรู้
 - 3.4 สื่อการเรียนรู้
 - 3.5 การวัดและการประเมินผล
 - 3.6 การพัฒนาศักยภาพครู
 - 3.7 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา
 - 3.8 การกำกับติดตามและประเมินผลรายงาน
 - 3.9 แผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น

4. การเรียนรู้
 - 4.1 ความหมายของการเรียนรู้
 - 4.2 ลักษณะของการเรียนรู้
 - 4.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้
 - 4.4 รูปแบบการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง
5. การสนทนากลุ่ม
6. กระบวนการ PDCA
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - งานวิจัยในประเทศ
 - งานวิจัยต่างประเทศ
8. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทของโรงเรียนบ้านรางจิก

โรงเรียนบ้านรางจิก ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท โรงเรียนได้เริ่มการก่อสร้างขึ้นโดยนายถนอม อิ่มรัง เป็นผู้นำชักชวนให้ ประชาชนในหมู่ที่ 7 ได้บริจาคที่ดินจำนวน 21 ไร่ 3 งาน 58 ตารางวา มูลค่า 50,000 บาท ปี พ.ศ. 2512 ได้รับงบประมาณสร้างบ้านพักครู 1 หลัง ปี พ.ศ. 2516 ได้รับงบประมาณต่อเติมอาคารเรียนและปี พ.ศ.2523 ได้รับงบประมาณสร้างอาคาร ป 1 ข (ตึก) 4 ห้องเรียนและสร้างอาคารอเนกประสงค์ แบบ สปช.202/26 ปีพ.ศ. 2545 ได้รับงบประมาณสร้างส้วม 4 ที่นั่ง 1 หลังและปี พ.ศ. 2545 ประชาชนบริจาคเงินสร้างอาคารเรียน 1 หลัง 3 ห้องเรียน งบประมาณ 150,000 บาท มีนักเรียน 87 คน ชาย 44 คน หญิง 43 คน ครู 5 คน ชาย 2 คน หญิง 3 คน โรงเรียนบ้านรางจิกมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา ประชาชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำไร่ทำนํ้าป่าหลัง เลี้ยงหมูเลี้ยงไก่) และรับจ้างทั่วไป มีฐานะยากจน มีวัฒนธรรมท้องถิ่นคือ การทำบุญในวันสำคัญ และทำตามประเพณี โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนดีมาก ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาโรงเรียนเป็นประจำ มีการช่วยเหลือด้านแรงงานและการบริจาคทรัพย์ มีการประชุมกรรมการสถานศึกษาปีละ 2 ครั้ง และประชุม ผู้ปกครองภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการแจ้งข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชนทราบภาคเรียนละ 2 ครั้ง

1. ผลการประเมินด้านผู้เรียนของโรงเรียนบ้านรางจิก

วิเชียร โพธิ์พุกและคณะ (2546 : ก) ได้รายงานสรุปผลการประเมินด้านผู้เรียนสรุปได้ดังนี้ ผู้เรียนได้รับการฝึกและปลูกฝังให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการช่วยเหลือ ผู้อื่น มีความสามัคคีและสามารถทำงานเป็นทีมได้ดี ผู้เรียนส่วนใหญ่ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส ตามธรรมชาติและสภาพท้องถิ่น รู้และเข้าใจถึงโทษของสิ่งเสพติดสามารถป้องกันและหลีกเลี่ยงโดยไม่เข้าเกี่ยวข้องกับใคร ๆ ทั้งสิ้น

และได้สรุปว่าผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนและปลูกฝังให้มีนิสัยการประหยัดการใช้จ่าย รู้จักเลือกซื้อของรับประทานที่เป็นประโยชน์และคุ้มค่า ฝึกให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถคาดคะเนและกำหนดเป้าหมายได้ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้สูงขึ้นทุกวิชา / กลุ่มประสบการณ์ และสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งพัฒนาให้เป็นผู้มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ ด้วยการอ่านการค้นคว้าจากห้องสมุด ปลูกฝังให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต รู้จักดูแลสุขภาพตนเองด้านความสะอาดของร่างกาย เครื่องแต่งกายและการรับประทานอาหารและกิจกรรมส่งเสริมด้านดนตรีให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ยิ่งขึ้น

2. สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอกมีการประเมิน ด้านผู้เรียนของโรงเรียนบ้านรางจิก ซึ่งสรุปผลการประเมินรายมาตรฐาน

มาตรฐาน	ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
ด้านผู้เรียน			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			/
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์		/	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร		/	
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง		/	
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต		/	
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี			/
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา			/

ตารางที่ 2.1 แสดงการสรุปผลการประเมินด้านผู้เรียน

ที่มา : วิเชียร โพธิ์ทุก และคณะ (2546:4)

จากตารางสรุปได้ว่า ผลการประเมินด้านผู้เรียนอยู่ในระดับที่ไม่พึงประสงค์ เพราะผลการประเมิน จำนวน 4 มาตรฐานอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องหารูปแบบในครุพัฒนา การเรียนรู้ด้านผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่ กฎหมายกำหนด

การประกันคุณภาพ

ศิริจันทร์ ทองประเสริฐ (2543 : 34) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมที่มีการทำเป็นระบบหรือมีการวางแผนได้เพื่อการสร้างความเชื่อมั่นอย่างเหมาะสมว่าผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือบริการเป็นไปตามความต้องการที่ระบุไว้

วิชัย ต้นศิริ (2543 : 88) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพว่า การประกันคุณภาพภายในตามสาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จากความจำเป็นของการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาของไทย จึงได้มีสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในไว้ ดังนี้ หมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อ หน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก สาระบัญญัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่สำนักงานสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจแก่พ่อแม่และประชาชน การประกันคุณภาพภายในจะทำให้สำนักงานและสถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยในการดำเนินการตามแผนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้น ก็จะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา

สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 :7) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการประชาชน และสังคมโดยรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ ป้องกัน ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและ ผลผลิตไม่มีคุณภาพ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา(2545) ได้กล่าวถึง ความหมายใน 50 คำถาม – คำตอบเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การประเมินคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เนื่อง ทั้งการวางแผนกำหนดเป้าหมายและวิธีการลงมือทำตามแผนประเมิณผล และปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาคุณภาพและจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำทุกปี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 2 อ้างถึงในสำนักคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ 2542 : 8) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าคุณภาพว่าเป็นคุณค่าของความเป็นเลิศระดับของ คุณภาพหรือระดับของความเป็นเลิศ ซึ่งอาจหมายถึงคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของวัตถุหรือบุคคลที่ ทำให้แตกต่างไปจากวัตถุอื่นหรือบุคคลอื่น

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543 : 1) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพภายใน ว่าการประกันคุณภาพภายใน หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่ มีหน้าที่กำกับ ดูแลสถานศึกษานั้น

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2540 : 2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ คือ กระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการศึกษามีความเป็นเลิศ และเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการศึกษาได้ให้สิ่งที่ ผู้เรียนและสังคมต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคมและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

อุทุมพร จามรมาน (2541 : 2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพภายนอกและภายในแล้วตัดสินใจตามเกณฑ์

สงบ ลักษณะ (2541 : 2) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพ และคำว่า การประกันคุณภาพ การศึกษาว่า หมายถึง การวางแผนและการปฏิบัติของหน่วยผลิตที่จะผลิตสิ่งที่มีคุณภาพตรงกับ ความต้องการของผู้ใช้ผลิต ดังนั้น การประกันคุณภาพทางการศึกษาจึงเป็นกระบวนการวางแผนและ กระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคม เชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้ เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงกับความมุ่งหวังของ สังคมจากความหมายของการประกันคุณภาพดังกล่าวสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการ วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหารจัดการที่ดำเนินการตามภารกิจของหน่วยงานนั้น เพื่อตัดสินใจความสามารถใน การบริหารงานและนำไปสู่ความมั่นใจให้ผู้รับบริการ

จากความหมายของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพ มีความหมาย โดยรวมคือ การประเมินผล การติดตามผล การปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของ ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดศรัทธาส่งบุตรหลานมาเข้าเรียน ในสถานศึกษานั้น ๆ

1. แนวคิดและหลักการในการประกันคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7 - 9) ได้เสนอแนวคิดและหลักการในการ ประกันคุณภาพ ดังนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ

ระบบการประกันคุณภาพที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ในขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้

- 1) การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาให้เข้าสู่มาตรฐาน
- 2) การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
- 3) การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพ โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอกแต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหาร ซึ่งจะต้องดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพ อันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นองค์การมหาชน

1.2 แนวคิดตามหลักการบริหาร

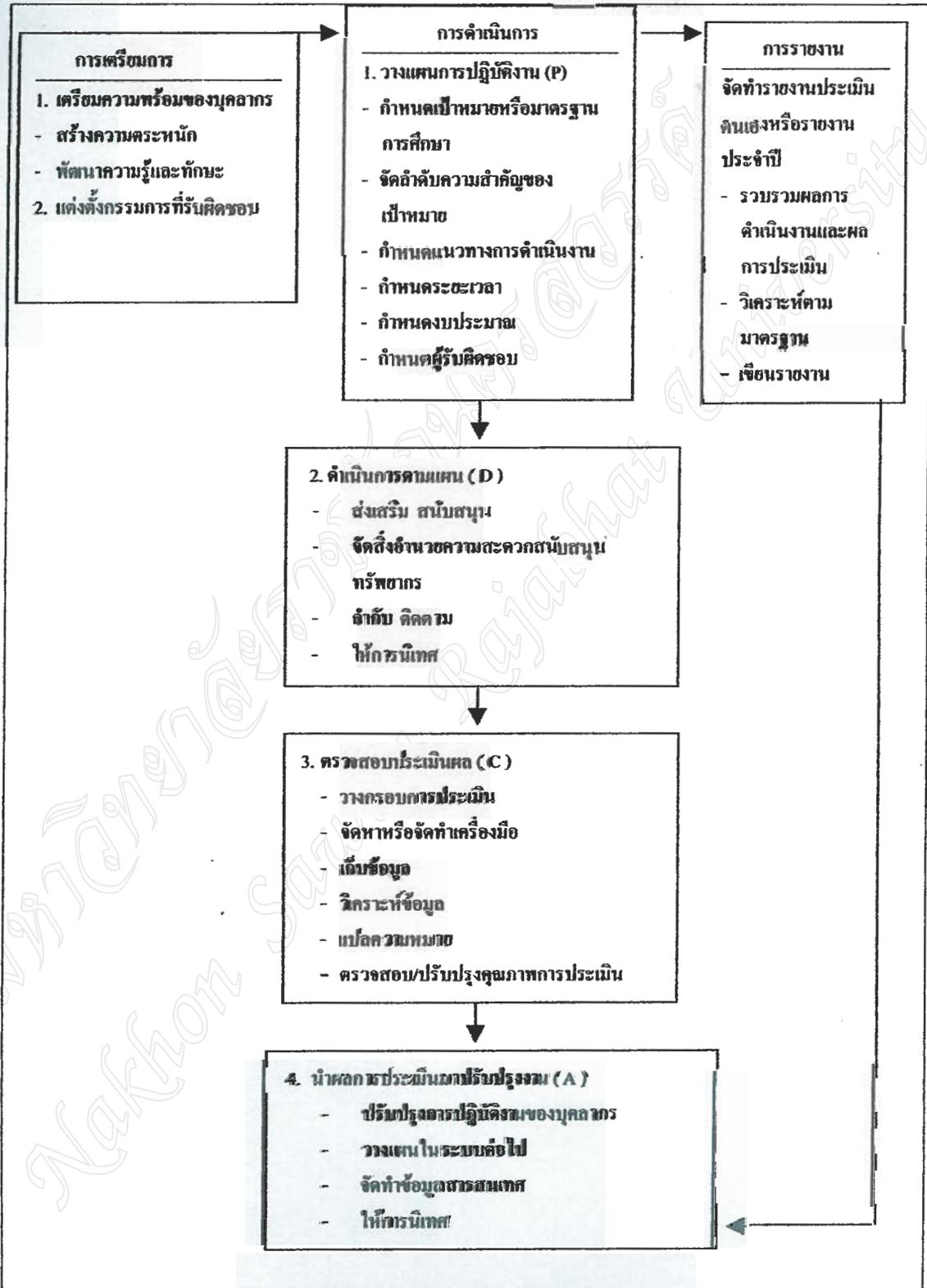
ตามหลักการบริหารนั้น การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ หลักการบริหารและกระบวนการบริหารดังกล่าวเป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผนทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี การที่สำนักงานจะบริหารงานให้ดีมีคุณภาพ เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพนั้น ก็เปรียบเหมือนกับการสร้างบ้านโดยคนในบ้านจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการสร้างบ้านนั้นเพื่อประโยชน์อะไร แล้วจึงออกแบบแปลนให้เหมาะสม ค่อยจากนั้นจึงลงมือวางรากฐานและดำเนินการก่อสร้างตามแบบแปลน ในระหว่างการก่อสร้างก็จะตรวจสอบว่าตรงกับแบบแปลนหรือไม่ วัสดุที่ใช้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ มีความมั่นคงเพียงใด ถ้าพบสิ่งใดที่เป็นข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไขได้ในทุกขั้นตอน กระบวนการพัฒนาคนในสำนักงานก็เหมือนกับการสร้างบ้านเพียงแต่การสร้างบ้านต้องใช้สถาปนิกซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาดำเนินการ และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็เสร็จเลยไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้นผู้ที่ เป็นสถาปนิก คือ ครูและผู้บริหารซึ่งเป็นบุคลากรภายในจะต้องร่วมกันพัฒนาคนให้มีคุณภาพดี และจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุด ผู้บริหารและบุคลากรในสำนักงานมีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการพัฒนาให้มีคุณสมบัติเป็นอย่างไรและถ้าจะให้มีความสมบัติดังกล่าวแล้ว ก็ต้องช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผน(P.L.A.N) ว่าจะต้องทำอย่างไร แล้วช่วยกันทำ (D.O) ช่วยกันตรวจสอบ (C.H.E.C.K) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (A.C.T.I.O.N) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นตลอดเวลาโดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

การประกันคุณภาพภายในสำนักงาน จึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสำนักงานร่วมกันวางแผนกำหนดเป้าหมายและวิธีการลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูล เพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้น ๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสำนักงานที่เน้นคุณภาพเป็นสำคัญ แนวคิดการทำงานที่เป็นระบบ เช่นนี้จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสำนักงาน เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นงานปกติ เป็นการมองตนเองและประเมินตนเอง ซึ่งจะทำให้สำนักงานมีฐานข้อมูลที่มั่นคง เป็นจริงพร้อมเสมอต่อการตรวจสอบจาก หน่วยงานภายนอก

2. ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 12) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในไว้ว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจร PDCA ที่ผู้บริหารทราบกันคืออยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึง ไม่ใช่เรื่องใหม่ และจะต้องไม่แปลกแยกจากการทำงานตามปกติ แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั่นเอง การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงานนั้น จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเข้ามามีส่วนส่งเสริมสนับสนุนและร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงาน เป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสำนักงานจะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่าและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก โดยมีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโดยคำนึงถึงเงื่อนไขข้างต้น ควรมีการเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากรและจัดให้มีกลไกในการดำเนินงาน หลังจากนั้นบุคลากรทุกคนจึงร่วมกันวางแผนร่วมกันปฏิบัติร่วมกันตรวจสอบและร่วมกันปรับปรุงโดยมี ขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด ดังที่เสนอในแผนภูมิที่ 2 และมีแนวทางการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ตารางที่ 2.2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (2542:12)

จากภาพจะเห็นได้ว่า คุณภาพเป็นสิ่งไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ต้องมีการเคลื่อนไหวตัวเองให้สูงขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับวงจรเดมมิง (Deming Circle) ซึ่งเป็นวงจรการบริหารคุณภาพ จากภาพจะเห็นได้ว่า คุณภาพเป็นสิ่งไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ที่ต้องมีการเคลื่อนไหวตัวเองให้สูงขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับวงจรเดมมิง Deming Circle ซึ่งเป็นวงจรการบริหารคุณภาพ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ PLAN DO CHECK และ ACTION กล่าวโดยสรุปการปรับปรุงหรือพัฒนาโรงเรียน มีกระบวนการที่เป็นวงจรเหมือนเกลียวสว่าน แต่ละวงจรประกอบด้วยการวิเคราะห์จุดที่ต้องการปรับปรุงหรือพัฒนาการจัดทำแผนการนำแผนสู่การปฏิบัติและการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน จากผลการประเมินจะทำให้ได้ ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นแนวทางสำหรับการหาจุดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาสถานศึกษาต่อไป ซึ่งเป็นการ เริ่มต้นวงจรใหม่ที่มีเป้าหมายคุณภาพสูงกว่าเดิมนั่นเอง

4. ลักษณะของโรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สงบ ลักษณะ (2541:3) ได้อธิบายเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาว่า ควรจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. นักเรียนมีผลการเรียนทุกด้านสูงได้มาตรฐานสม่ำเสมอ
2. นักเรียนทุกคนมีคุณภาพได้มาตรฐานสม่ำเสมอ
3. นักเรียนและผู้ปกครองรู้ล่วงหน้าว่าจะได้รับผลอะไรจากการเรียนในสถานศึกษาและเป็นผล ที่ตรงกับความต้องการ
4. ผู้ปกครอง ชุมชน ครู หน่วยจัดการศึกษาในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดมาตรฐานคุณภาพ ที่ผสมกลมกลืนระหว่างมาตรฐานสากล มาตรฐานชาติ และมาตรฐานท้องถิ่น
5. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำการจัดการเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา โดยผนึกกำลังกับคณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนวางแผนการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บังเกิดผลกับนักเรียนตามมาตรฐานและมีการตรวจสอบยอมรับในแผนดำเนินงานของโรงเรียน
6. ครูได้รับการพัฒนาและจูงใจให้วางแผนจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุมาตรฐานคุณภาพการเรียนรู้อย่างครบถ้วนให้ผู้เรียนทุกคน เรียนเต็มศักยภาพ ผู้บริหารและคณะกรรมการโรงเรียนติดตามตรวจสอบการเรียนการสอนและช่วยให้ มี คุณภาพอย่างเป็นระเบียบระบบ
7. มีระบบการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงมุ่งตรงต่อการบรรลุมาตรฐานคุณภาพและ บันเทิง ลงแท้มผลงานที่ผู้บริหารและครูตรวจสอบผลการเรียนและบันเทิงผล นำผลมาใช้เพื่อการ พัฒนาและรายงานสู่ชุมชนสม่ำเสมอว่าจัดการเรียนการสอน ทำให้บังเกิดผลตามเป้าหมาย คุณภาพการ เรียนรู้ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าได้คือเพียงใด

8. มีระบบการตรวจสอบจากภายนอก เช่น คณะกรรมการโรงเรียน หรือหน่วยงานในอำเภอ จังหวัด เพื่อกำกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอนการปฏิบัติของครูและผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนใช้เป็นมาตรฐานพัฒนาและให้รางวัลและลงโทษ

5. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน

สงบ ลักษณะ (2541 : 5) ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนในการประกันคุณภาพการศึกษาว่าการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องจัดทำที่โรงเรียน ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติต่อการพัฒนาคุณภาพและได้เสนอขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพในระดับ โรงเรียนดังต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 พัฒนากำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่มุ่งไปที่ผลการเรียนที่ต้องการ
- 1.2 พัฒนาระบบการจัดการเพื่อควบคุมให้มีการปฏิบัตินำไปสู่มาตรฐาน
- 1.3 พัฒนาระบบการวัดการประเมินผล การใช้ปัจจัย การจัดกระบวนการและผลการเรียนรู้ตามมาตรฐาน

รู้ตามมาตรฐาน

1.4 จัดตั้งองค์กรภายนอกที่จะมาตรวจสอบการจัดการและการบังเกิดผลตามมาตรฐาน

2. จัดคณะบุคคลในโรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการ โรงเรียนเพื่อดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลจากหลักสูตรเพื่อกำหนดมาตรฐานสากล มาตรฐานชาติและใช้ข้อมูลท้องถิ่นกำหนดมาตรฐานท้องถิ่น ใช้กรอบมาตรฐานประเมินสภาพปัจจุบันของผลการเรียนการสอนนำมาใช้เป็น ตัวกำหนดจัดทำเป็นลักษณะผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังควรแบ่งเป็นระดับคุณภาพ

2.1 วิเคราะห์โอกาสในชุมชน ปัญหาความต้องการของชุมชน ศักยภาพของโรงเรียน ข้อจำกัดของโรงเรียน กำหนดเป็นแผนนโยบายการจัดการศึกษา เป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา คุณภาพของนักเรียนที่มุ่งหวังจะให้เกิดขึ้นในแต่ละชั้นแต่ละวิชาและแนวดำเนินการจัดการเรียนการสอน จุดเด่น จุดเน้นของโรงเรียนที่ต้องการแสดงแนวความร่วมมือกับ โรงเรียนอื่นและแหล่งวิทยาการในท้องถิ่น ฯลฯ เมื่อคณะกรรมการโรงเรียนยอมรับและเห็นชอบก็ลงนามประกาศเป็นเอกสารธรรมนูญโรงเรียนที่เป็นสัญญาประชาคม

3. ผู้บริหารกับคณะครูและการสนับสนุนทางวิชาการจากศึกษานิเทศก์ วางแผนดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้เป็นวิถีทางนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่ระบุไว้ในธรรมนูญโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

3.1 ครูวางแผนการสอน

3.2 ผู้บริหารสนับสนุน เป็นที่ปรึกษา และพัฒนาครู

3.3 พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

3.4 พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลของครูและระบบการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่จะต้องนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอ แล้วให้องค์กรภายนอก เช่น คณะกรรมการโรงเรียนรับทราบให้ความเห็นชอบต่อแผนเหล่านี้

1. ผู้บริหารจัดการระบบอบงาน อาจมีคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับครู ส่งการให้มีการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนตามแผนจุดเน้น คือ

1.1 ทุกครั้งที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องทราบล่วงหน้าว่าต้องการให้บังเกิดผลการเรียนอะไรที่มุ่งต่อมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

1.2 กิจกรรมการเรียนการสอนต้องได้รับการออกแบบและปรับปรุง เพื่อเร่งเร้าให้บังเกิดผลการเรียนรู้อย่างแท้จริงกับนักเรียนทุกคนซึ่งอาจจะต้องใช้สื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีช่วยสนองความแตกต่างระหว่างนักเรียน เน้นการปฏิบัติเป็นกระบวนการ

1.3 เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครบถ้วนตามกำหนดเวลาของแต่ละหัวข้อเรื่องในแผนการสอนจะต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่านักเรียนบรรลุผลการเรียนรู้เพียงใด และนำผลมาใช้เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้เต็มศักยภาพกับนักเรียนทุกคนซึ่งควรใช้การวัด การประเมินในสภาพจริง รวบรวมผลการปฏิบัติจริงของนักเรียนลงเพิ่มผลงานอย่างมีระบบ

2. ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการโรงเรียน ติดตามการปฏิบัติงานของครูและผลที่เกิดขึ้นโดยสม่ำเสมอเพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาครู พัฒนากระบวนการเรียนการสอน พัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีและพัฒนาระบบการวัดการประเมินเพิ่มเติม มีระบบรายงานผลการประเมินสู่สังคม

3. องค์กรภายนอก เช่น กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขต กรมเจ้าสังกัด ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามมาตรฐานสม่ำเสมอ เพื่อชี้้นำการพัฒนา เมื่อการรับรองมาตรฐานของโรงเรียน เพื่อให้รางวัล และเพิ่มขวัญกำลังใจ

6. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ครู บุคลากรทางการศึกษาและกระบวนการบริหารจัดการ กล่าวคือ

ประการแรก หลักสูตรจะต้องมีลักษณะกว้าง ยืดหยุ่นและมีความเป็นสากล ทัดเทียมมาตรฐานโลก มีเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้โลกปัจจุบันและอนาคต เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตรให้ยืดหยุ่นหลากหลายสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ที่เป็นจริงของชุมชนหรือสังคม

ประการที่สอง กระบวนการเรียนการสอนจะต้องเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการมุ่งเน้นการค้นคว้าสร้างความรู้ร่วมกันกับผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนร่วมประเมินผลการเรียนรู้ตนเอง กิจกรรมและสื่อสอดคล้องสัมพันธ์และส่งผลต่อการพัฒนาและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน บทเรียนต้องท้าทายทางปัญญา คำถามต่าง ๆ ต้องพัฒนาทักษะความคิด อารมณ์และความรู้สึกให้โอกาสในการแสดงออกอย่างอิสระ มีการเรียน มีการคาดหวังความเป็นเลิศของนักเรียนร่วมกัน ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง นักเรียนและครู ใช้แหล่งความรู้ที่เหมาะสม ใช้เทคโนโลยีที่กว้างขวางเป็นเครื่องมือ การเรียนรู้และสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ประการที่สาม ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความสามารถสูง โดยสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้อง เพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีระบบการสรรหาการผลิตและการพัฒนาครูและบุคลากรครูที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาในอนาคต

และประการสุดท้าย มีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ได้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยที่คุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นยิ่งต่อการพัฒนาคนและสังคมดังกล่าวมาแล้ว รัฐบาลจึงกำหนดเป็นนโยบายที่สำคัญในด้านการจัดการศึกษาไว้โดยให้เร่งรัดพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีพัฒนาการรอบด้าน โดยเฉพาะมีคุณธรรมและมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ระบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มาตรฐานเป็นเลิศ

7. มาตรฐานของการประเมินภายใน

สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1998 : 1) ได้กล่าวถึง การดำเนินการประเมินผล ภายในจะต้องมี กระบวนการดำเนินงานที่ได้มาตรฐาน ซึ่งการประเมินต้องออกแบบการประเมินให้ได้คุณภาพตาม เกณฑ์ต่อไปนี้

1. มาตรฐานด้านประโยชน์จากการประเมิน (Utility Standard) ผลการประเมินต้องให้ข้อมูล ตรงตามที่ใช้ผลการประเมินอย่างรู้ เช่น ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินงานได้จริง โดยเฉพาะถ้าสามารถให้ข้อมูล ช่วยในการปรับปรุงตนเองได้ระดับบุคคล (นักเรียน ครู ผู้บริหาร) ก็จะเป็นประโยชน์มากขึ้น
2. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินจะต้อง มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริง ประหยัด คุ้มค่าและเหมาะสม
3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Property Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องไม่ส่งผล กระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน เช่น ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายกับผู้ให้ข้อมูล
4. มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องมีความ ถูกต้องให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินต้องสามารถวัดตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัดได้ จริง มีความครบถ้วนสมบูรณ์ตามตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัดแหล่งผู้ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ ให้ข้อมูลตามความ เป็นจริง วิธีการวิเคราะห์และการเสนอผลการประเมินถูกต้องและผลการประเมินมีความเป็นปรนัย

8. วิธีการประเมิน

สคริปเวน ได้กล่าวถึงวิธีการประเมิน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) คือการประเมินคุณค่าของเครื่องมือในการ เก็บข้อมูล เนื้อหา จุดมุ่งหมาย การให้หรือการกำหนดคะแนนและทัศนคติของผู้อื่นต่อเครื่องมือในการ เก็บ ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นการประเมินผลในระดับยังไม่ต้องปฏิบัติการ

2. การประเมินคุณค่าปฏิบัติการ (Pay - off Evaluation) คือการตัดสินคุณค่าผลที่เกิดขึ้นจากการ ใช้เครื่องมือนั้นต่อนักเรียน (ในกรณีที่โครงการเป็นการเรียนการสอน) เช่น การตัดสินความแตกต่าง ของคะแนนก่อนและหลังสอบหรือผลที่ได้จากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็นต้น

ในการประเมินผลโครงการนั้น ใช้วิธีการประเมินผลทั้ง 2 อย่าง แต่นักความสำคัญของการ ประเมินผลแต่ละอย่างแตกต่างกันแล้วแต่ลักษณะของโครงการ แต่วิธีการประเมินผลทั้ง 2 นี้ อาจ จะใช้ได้ทั้งการประเมินผลความก้าวหน้าและการประเมินผลสรุป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532 : 9) ได้กำหนดวิธีการประเมินเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินตนเองเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงแผนหรืองาน/โครงการและสารสนเทศในการตัดสินใจสัมฤทธิ์ของแผนหรืองาน/โครงการ คือ การประเมินตนเองทั้งในระยะก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการและเมื่อสิ้นสุดแผนหรืองาน/โครงการหรือครบกำหนดระยะเวลาหนึ่ง

2. การประเมินโดยหน่วยเหนือหรือหน่วยงานอื่น จะเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนหรืองาน/โครงการ เพื่อตรวจสอบว่างาน/โครงการประสบผลสำเร็จเพียงใด โดยพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของงาน/โครงการที่กำหนดไว้

มาตรฐานที่ 8 : การเรียนรู้

สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อกำหนดที่ 1 มีการจัดแนวทางการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง

ข้อกำหนดที่ 2 มีการวิเคราะห์ข้อพื้นฐานเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อจัดการเรียนรู้

ข้อกำหนดที่ 3 มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนำไปใช้จริงและมีผลประเมินการใช้แผนไปปรับปรุงวิธีสอนของครูและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อกำหนดที่ 4 มีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อ เพื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และมีการเรียนรู้แบบใฝ่รู้

ข้อกำหนดที่ 5 มีการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและอิงพัฒนาการของผู้เรียนมีการประเมินเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อยมีการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและการประเมินเพื่อตัดสินใจผลการเรียน

ข้อกำหนดที่ 6 มีการนำผลการประเมินการเรียนการสอนมาปรับกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพอย่างค่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2548 : 42)

1. หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับ สถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญาและทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีความสุขและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทยเป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น ๔ ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลุ่ตพู่รู่ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วยสุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เลขทะเบียน..... ๑๖๒๐๙๖
วันที่.....
เลขหมู่หนังสือ.....

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของ ผู้เรียนแต่ละคน

2. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดัง

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชม. โดยเฉลี่ย วันละ 4-5 ชม.
ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชม. โดยเฉลี่ย วันละ 4-5 ชม.
ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,200 ชม. โดยเฉลี่ย วันละ 5-6 ชม.
ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชม. โดยเฉลี่ย วันละไม่น้อยกว่า 6 ชม.

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียน เมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาโดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกเทศณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่กลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้น ที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้นควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติ การเรียนรู้และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสารและพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตน และชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะ พื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่าน การเขียนและทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้น การฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียนและ การคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์ อาจใช้เวลาลดลงเหลือประมาณร้อยละ ๔๐ ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับ

การเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลง ยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาเล่นทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณ วันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คือนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่านักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละ กลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ชั้นสูง สำหรับผู้เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้วก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และโอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

3. การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครู ผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ต้องการแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของคน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญาพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

เนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลกกำลังประสบปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของความขัดแย้งทั้งความคิดและการกระทำของบุคคล องค์กรและสังคม ฉะนั้นสถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ หาทองแก้ไข โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษด้วย

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่อง สิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การ

เขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทางโดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่างๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่อง วันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้จัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการเป็น โครงการ โดยผู้เรียนและครู ผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาเรียนต่อเนื่องกัน ได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีมในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครู ผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรีกิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

4. สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณ์ญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้

โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อหรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีและสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่าน่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนและสำหรับเสริมความรู้ของ ผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมิน สื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่กันอย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชนและสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และ การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้ ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้ง ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็น

ไปในมาตรฐานเดียวกันสถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้น การวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ตัวผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการและค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตนเอง ผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาระดับบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนผ่านการศึกษาระดับช่วงชั้นตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษาระดับบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 (จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มและได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6. การพัฒนาศักยภาพครู

การพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ ของสถานศึกษาว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการวิเคราะห์ครูผู้สอนในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้ครูจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม การมีครู พี่เลี้ยง ครูทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร ครูแนะแนว ทั้งหมดเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องพัฒนาสร้างสรรค์ให้เป็นระบบ โดย

มีปัจจัยเกื้อหนุนที่มีประสิทธิภาพพร้อมด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนมีระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้ช่วยครู เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาศักยภาพครูให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบและสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัย รวมทั้งชมรมวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ

7. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

1. สูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตร สถานศึกษา

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการซึ่งจุดมุ่งหมาย ทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้น ๆ ดังนี้

2.1 หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจ และเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็งความสนใจและประสบการณ์ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นได้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสารส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้ อยากเห็น และมี กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2.2 หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันว่ามีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

3. การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรจะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจและเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็น ตลอดเวลาสถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

3.1 กำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อบ่งบอกอนาคตว่า โลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรและสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไรจึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัยในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชนร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการและการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงานแจ้งสาธารณชนและส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางก่อให้เกิด เจตคติในทางที่สร้างสรรค์ถึงแก่นแท้ของสังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่าย เพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สารการเรียนรู้ การเรียน การสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วย

วิธีดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการกำหนดสาระการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่อง ในท้องถิ่นสนองตอบ ความต้องการของชุมชน

3.2 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้นให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน คือ ครูผู้สอนและครูสนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการโครงการร่วมเวลาเรียน การมอบหมายงาน/โครงการ แฟ้มผลงานหรือการบ้านที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่าง ๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของ สถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมิน พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยึดหัวข้อเรื่อง หรือจัดเป็นโครงการได้

3.4 การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะสามารถทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1,2 และ 3 นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้สาระเรื่องที่กำหนดได้ในระดับใด ยกตัวอย่างวิชาคณิตศาสตร์ที่มีสาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการและมีมาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะสามารถทำอะไรได้ เช่น ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นไว้ข้อหนึ่งว่า มีความคิดรวบยอดและความรู้สึกรู้เข้าใจเกี่ยวกับจำนวนนับและศูนย์ ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะมีความสามารถอย่างไร เช่น ผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถนับได้ 1 ถึง 100 และมากกว่า เป็นต้น และออกแบบการเรียนรู้อาจต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม

3.5 การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต

ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีนั้น สถานศึกษาต้องตระหนักถึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิดวิเคราะห์และการใช้คอมพิวเตอร์ด้วยวิธีการสอนที่ยึดหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หรือสังคมศึกษาเป็นหลักตามความเหมาะสมของท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระต่าง ๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล ควรกำหนดจำนวนเวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้รายปีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการสอนเพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และการคิดวิเคราะห์โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกเพลิดเพลิน ซึ่งในแต่ละคาบเวลาไม่ควรใช้เวลายาวเกินความสนใจของผู้เรียน นอกจากผู้สอนจะจัดให้เป็นกิจกรรม เช่น การฝึกให้เขียนหนังสือเป็นเล่มเป็นต้น

การเรียนการสอนควรดำเนินไปตามความสนใจของผู้เรียนในช่วยชั้นที่ 1 ผู้สอนควรเข้าใจจิตวิทยาการสอนเด็กอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืน ตอบสนองต่อชีวิตที่อยากรู้อยากเห็นของเด็กโดยเฉพาะ แต่ต้องไม่ลืมมุ่งเน้นทักษะพื้นฐานดังกล่าว สำหรับในช่วงชั้นที่ 2 ผู้เรียนซึ่งได้ผ่านการเรียนการเล่นเป็นกลุ่มมาแล้วในช่วงชั้นนี้จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อจึงเป็นเรื่องสำคัญ หัวข้อเรื่องขนาดใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย การสอนตามหัวข้อเรื่องจึงเป็นเรื่องสำคัญ หัวข้อเรื่องขนาดใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียน รับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อย่อย เหล่านี้เป็นการสร้างความรู้ของตนเอง และใช้กระบวนการวิจัยควบคู่กับการเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนำผลงานมาแสดง ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ผลงานของกันและกันในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงาน

การเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ เป็นการเรียนที่มุ่งพัฒนาความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษา นอกจากจะทบทวนการเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้แล้ว จะต้องจัดการเรียนแบบบูรณาการเป็นโครงการมากขึ้น เป็นการเริ่มทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจการศึกษาดูโลกของการทำงานตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม นวัตกรรมด้านการสอนและประสบการณ์ในการทำงานด้านต่าง ๆ แม้การเรียนภาษาจะสามารถเป็นช่องทางดูโลกของการทำงานได้ และต้องชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบ rằngสังคมในอนาคตจะต้องอยู่บนรากฐานของความรู้

สถานศึกษาจึงต้องจัดบรรยากาศให้อยู่ในสภาพแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์เป็นตัวอย่างแก่สังคม และควรจัดรายวิชาหรือโครงการที่สนองความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเพิ่มขึ้นด้วย

การเรียนในช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวให้ผู้เรียนมีความพร้อมในด้านการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือการประกอบอาชีพ ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ในลักษณะรายวิชาหรือโครงการ

3.6 แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยดีบรรลุตามที่คาดหวัง

3.6.1 การจัดทำสาระของหลักสูตร

1) กำหนดผลการเรียนรู้กำหนดแนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดเป็นผลการเรียนรู้การเรียนที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือรายภาค นั้น

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีเข้มแข็ง (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1) ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและของชุมชน

3) กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สาระการเรียนรู้รายภาคทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้นดังนี้

□ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

□ ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิตของสาระการเรียนรู้รายภาค สำหรับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสมและใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สารการการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ 1) 2) และ 3) มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้และสารการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระ การเรียนรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสารการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสารการการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะรวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วยมาตรฐาน การเรียนรู้ สารการการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผล การเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสารการการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสารการการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยปฏิบัติโครงการ อย่างน้อย 1 โครงการ

6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชารายปีหรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอนหรือรายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

3.6.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติและความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทพวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

3. จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

4. จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5. การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

3.6.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษา จริยธรรมและค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดอันพึงประสงค์นั้นสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัยเพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียนผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องกัน เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี/รายภาค

ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3.6.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาและการรายงานผลการเรียนรู้และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

7. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้น เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้

เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับติดตามประเมินและรายงานผลการศึกษามีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนการวางแผนและดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็น กลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบ เครือข่ายครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่และสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ และทุกอาชีพในการกำหนดดูแล ประเมินผลต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่าย รวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนา คุณภาพต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่และสถานศึกษา

8. แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นมีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้ต้องสนองต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละคาบเวลาเรียนนั้นไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริงมีความสุข สนุก ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสารในการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่มการสอนแบบบูรณาการ โครงการงานการใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ ผลงานแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีหลักการทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมากขึ้นเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจและรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถความคิดระดับสูง ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพ ทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ

สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาคามอรรถศาสตร์ให้ยึดหยุ่นวิธีการจัดเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียนสถานศึกษาและความต้องการของท้องถิ่น

4. การเรียนรู้

1. ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ (Learning) เป็นคำที่ใช้ในศาสตร์ทางจิตวิทยา เมื่อมาใช้ในการสอนจะเรียกสั้น ๆ ว่า การเรียน คำว่าการเรียนรู้หรือการเรียนมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

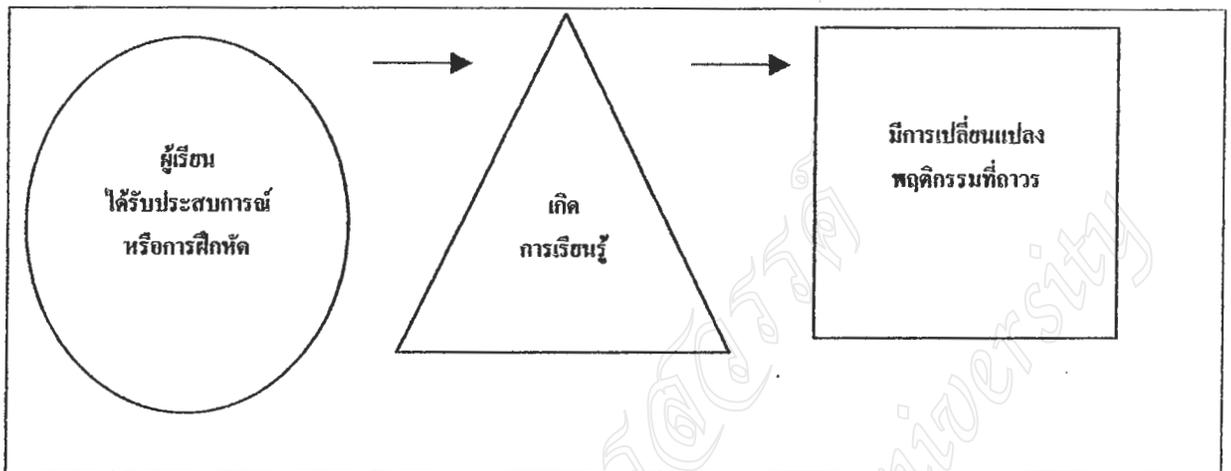
กัณยา สุวรรณแสง (2532 :155) ให้ความหมายการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ประสบการณ์ตรงและหรือประสบการณ์ทางอ้อม กระทำให้อินทรีย์เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่ซับซ้อนถาวร แต่ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากเหตุอื่น ๆ เช่น วุฒิภาวะ ความเจ็บป่วย ฤทธิ์ยา สารเคมี ฯลฯ

คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา (2532 : 203) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดยการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองบ่อยครั้งเข้า จนในที่สุดกลายเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นมาอย่างถาวร

จิตรา วสุวานิช (2531 : 70) อธิบายความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลของปฏิกิริยาตอบสนองที่มีต่อสิ่งเร้า การเรียนรู้ยังหมายถึง การปรับปรุงและการปรับปรุงที่เกิดขึ้นนั้นมีคุณค่าในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ก็อาจเป็นได้

ฮิลการ์ด (Hilgard 1975 :194) ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม โดยการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

จากความหมายของการเรียนรู้ข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร อันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด แสดงได้คงแผนภูมิ

ตารางที่ 2.4 แผนภูมิกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ที่มา : อากรณ ใจเที่ยง (2545:13)

ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนฝึกหัดขี่จักรยานต้องฝึกหัดขี่หลายๆ ครั้ง จนค่อย ๆ เกิดการเรียนรู้ตั้งแต่ การทรงตัว การถีบ การจับแฮนด์รถ การบังคับรถให้เลี้ยวไปในทิศทางต่าง ๆ แม้กระทั่งการล้มผู้เรียน ก็จะเรียนรู้วิธีการทำอะไร ไม่ให้ล้ม ล้มอย่างไร ไม่ให้เจ็บมากเป็นต้น เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้วได้ ฝึกหัด ขี่บ่อย ๆ อยู่เสมอก็จะเกิดความชำนาญ ในที่สุดก็ขี่จักรยานได้โดยไม่ล้มและไม่ชนใคร สามารถบังคับรถไปในทิศทางที่ต้องการได้ การขี่จักรยานได้จะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างถาวร แม้ เมื่อหยุดไปนาน มาขี่ใหม่ก็ขี่ได้เช่นเดิม ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการฝึก หัดหรือ ได้รับประสบการณ์ และเป็นพฤติกรรมที่ถาวร

2. ลักษณะของการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในลักษณะใดจึงจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จะพิจารณา ได้จากพฤติกรรมที่เกิดขึ้น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิม หมายความว่า พฤติกรรม ก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้จะแตกต่างกัน เช่น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากทำไม่เป็น ไม่เข้าใจ ไม่รู้ ทำไม่ได้ กลายมาทำเป็นเข้าใจ รู้ ทำดีขึ้นเรื่อยๆ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้อาจเป็นได้ทั้งด้านดีและ ไม่ดี ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านดีเพียงด้านเดียว (กันยา สุวรรณแสง, 2532 : 158) อาจ เป็นพฤติกรรม ที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น เด็กโกรธแล้วใช้คำด่าเกลียดครูแล้วหนีโรงเรียน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเป็นทั้งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอกที่เรามองเห็นได้ หรืออาจ

เป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดจิตใจก็ได้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอาจเปลี่ยนได้ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

2. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นต้องเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะถาวร เช่น การว่ายน้ำเป็นถือเป็นพฤติกรรมที่ถาวร เพราะเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมคือ ว่ายน้ำไม่เป็น กลายมาว่ายน้ำเป็นและเมื่อว่ายน้ำเป็นแล้ว แต่ไม่มีโอกาสว่ายน้ำอีกในช่วงเวลาหลายเดือนก็ยังคงว่ายน้ำได้เช่นเดิม พฤติกรรมที่ว่ายน้ำได้นี้เป็นพฤติกรรมที่ถาวรเรียกได้ว่าการเรียนรู้ แต่ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ถาวร เช่น ความเหนื่อยล้า ความเจ็บป่วย การถูกบังคับ ฤทธิ์ยา สารเคมี แอลกอฮอล์ ซึ่งทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนไปจากเดิมชั่วคราว ไม่นับว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นจะต้องเนื่องมาจากประสบการณ์ ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากเหตุอื่น เช่น วุฒิภาวะ ความพิการ ความเคยชิน ซึ่งถึงแม้เป็นการเปลี่ยนอย่างถาวร ก็ไม่นับเป็นการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากวุฒิภาวะ เช่น การที่เด็กเปลี่ยนจากคลานมาเป็นยืนเดินได้ การเปลี่ยนพฤติกรรมอันเนื่องมาจากความเคยชิน เช่น ตอนแรกทนเสียง ทนกลิ่น บางอย่างไม่ได้ นานไปก็เคยชินจนไม่รู้สึกรู้ว่ามีเสียงหรือกลิ่นนั้น ๆ หรือปฏิกิริยาสะท้อนต่างๆ เช่น การไอ จาม กระพริบตา กระตุก สะอึกเมื่อถูกทิ่มแทง ฯลฯ เหล่านี้ไม่นับเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิม อันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัดและเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปอย่างถาวร อย่างนี้จึงจะเรียกว่า เกิดการเรียนรู้

3. องค์ประกอบของการเรียนรู้

องค์ประกอบของการเรียนรู้ มีดังนี้ (กฤษณา ศักดิ์ศรี 2530 : 481 - 482)

1. แรงขับ (Drive) มี 2 ประเภท คือ แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drive) เช่น ความหิวกระหาย แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drive) เป็นเรื่องของความต้องการทางจิตใจและสังคม เช่น ความวิตกกังวล ความต้องการความรัก ความปลอดภัย ฯลฯ แรงขับทั้งสองประเภทมีผลให้เกิดปฏิกิริยา อันจะนำไปสู่การเรียนรู้

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นตัวการทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาโต้ตอบออกมา และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมว่าจะแสดงอาการตอบสนองออกมาในลักษณะใด สิ่งเร้าอาจเป็นเหตุการณ์หรือวัตถุและอาจเกิดภายในหรือภายนอกร่างกายก็ได้ เช่น เสียงนาฬิกาปลุกเร้าให้ตื่น กำหนดวันสอบเร้าให้เตรียมตัวสอบ

3. อาการตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่แสดงออกมาเมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า หรือพูดว่า คือ ผลทางพฤติกรรมของสิ่งเร้าเป็นการกระทำของร่างกายและอาจเป็นได้ชัดหรือไม่ชัดก็ได้ ซึ่งมักจะเกิดตามหลังสิ่งเร้าเสมอ

4. สิ่งเสริมแรง (Reinforcement) คือ สิ่งที่มาเพิ่มกำลังให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับอาการตอบสนอง เช่น รางวัล การทำโทษ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้มาก อาจแบ่งสิ่งเสริมแรงได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

4.1 สิ่งเสริมแรงปฐมภูมิ เป็นสิ่งเสริมแรงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และบำบัดความต้องการหรือลดแรงขับโดยตรง เช่น อาหารเป็นสิ่งเสริมแรงแก่บุคคลที่กำลังหิว

4.2 สิ่งเสริมแรงทุติยภูมิ เช่น เงิน ชื่อเสียง

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบด้านอื่นอีก เช่น ความพร้อม ความสนใจ การตั้งใจ ระดับสติปัญญา การฝึก การทำซ้ำ สุขภาพจิต สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งแตกต่างกันไปตามทักษะของนักจิตวิทยา อย่างไรก็ตามกล่าวสรุปได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 เป็นอย่างน้อย ได้แก่ แรงขับ สิ่งเร้า การตอบสนองและสิ่งเสริมแรง

ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำกระบวนการประกันคุณภาพ การศึกษาที่ สำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนดขึ้นมาเป็นแนวเพื่อสร้างรูปแบบโดยยึดตามมาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐานเป็นหลักและพัฒนาปัญหาที่ได้ มาดำเนินการเพื่อจะได้ทราบปัญหา ปัญหาที่มากที่สุดจะดำเนินการพัฒนาปรับปรุง มาตรฐานที่มีปัญหาน้อยจะดำรงรักษาไว้

4. รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา (CIPPA Model) หรือรูปแบบการประสานห้าแนวคิดหลัก

1. ทฤษฎี / หลักการ / แนวคิดของรูปแบบ

ทิสนา แจมมณี (2543:17) รองศาสตราจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้ใช้แนวคิดทางการศึกษาต่างๆ ในการสอนมาเป็นเวลาประมาณ 30 ปีและพบว่าหลักการเรียนรู้จำนวนหนึ่งสามารถใช้ได้ผลดีตลอดมา หลักการดังกล่าวได้แก่ (1) หลักการสร้างความรู้ (2) หลักกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (3) หลักความพร้อมในการเรียนรู้ (4) หลักการเรียนรู้และกระบวนการ และ (5) หลักการถ่ายโอนการเรียนรู้ หลักการทั้ง 5 เป็นที่มาของ แนวคิด “CIPPA” ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (C=construction of knowledge) และมีการปฏิสัมพันธ์ (I = Interaction) กับเพื่อนบุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว หลาย ๆ ด้าน โดยใช้ทักษะ

กระบวนการ (P= process skills) ต่าง ๆ จำนวนมากเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะกระบวนการและเรียนรู้สาระในแง่มุมที่กว้างขึ้น ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้และเรียนรู้ มีประสาทการรับรู้ที่ตื่นตัวไม่เฉื่อยชาและสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพดังกล่าวได้ ก็คือการให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางกาย (P= physical participation) อย่างเหมาะสม กิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ จึงสามารถให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี แต่เรียนรู้นั้นจะมีความหมายต่อตนเองและความรู้ความเข้าใจ จะมีความลึกซึ้งและอยู่คงทนมากเพียงใดนั้นต้อง อาศัยการถ่ายโอนการเรียนรู้ หากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ (A = application) ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ความรู้นั้นก็จะประโยชน์และมีความหมายมากขึ้น ด้วยแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแบบแผน "CIPPA" ขึ้น ซึ่งผู้สอนสามารถนำแนวคิดทั้ง 5 ดังกล่าวไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มีคุณภาพได้

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริงโดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ จำนวนมาก อาทิ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และกระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นต้น

3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

ชิปปา(CIPPA) เป็นหลักการหรือแนวคิดซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก "CIPPA" นี้สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้และได้มีการนำไปทดลองใช้แล้วได้ผลดีประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ กับความรู้เดิมของคนซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งครูอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนจะต้องสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความเข้าใจของตนแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปจัดระเบียบความรู้ และวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งทีเรียนให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย รวมทั้งวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทั้งหลายที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติ และ/ หรือการแสดงผลงาน

หากข้อความรู้ที่ได้เรียนมาไม่มีการปฏิบัติ ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นรับรู้เป็นการช่วยให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อความรู้ที่ได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้นๆ

หลังจากการประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้ หรืออาจไม่มีการนำเสนอผลงานในขั้นที่ 6 แต่นำมารวมแสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้เช่นกัน

ขั้นตอนตั้งแต่ขั้นที่ 1-6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of knowledge) ซึ่งครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (Interaction) และฝึกฝนทักษะกระบวนการต่าง ๆ (Process learning) อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขั้นตอนแต่ละขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทำกิจกรรมหลากหลาย (Physical participation) จึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัว (Active) ทั้งทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์และทางสังคม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และเรียนรู้ได้ดี จึงกล่าวได้ว่าขั้นตอนทั้ง 6 มีคุณสมบัติตามหลักการ CIPPA ส่วน

ขั้นตอนที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบตามหลัก CIPPA

ง. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบาย ชี้แจงตอบคำถามได้ดี นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งเกิดความใฝ่รู้ด้วย

การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม เป็นเทคนิคอันหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยหลักการของการเชิญผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายมานั่งคุยกับนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสนทนาในเรื่องที่เตรียมไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำการสนทนากลุ่มมาใช้ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้อุ้มาตรฐานการศึกษามาตรฐานโรงเรียนบ้านรางจิก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิดของการดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความหมายและหลักการของการจัดสนทนากลุ่ม

โยธิน แสงดี (อ้างถึงในพิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 65) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลแบบการนั่งสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลในลักษณะ “จับเข้า คุยกัน” ซึ่งกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลนี้ได้จาก การคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้สนใจศึกษาได้กำหนดไว้ โดยถือหลักว่า ผู้ให้ ข้อมูลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องในประเด็นที่นักวิจัยสนใจศึกษา และคาดว่าจะเป็กลุ่มบุคคลที่ให้เนื้อหาสาระในการศึกษาได้ละเอียดและดีที่สุด (Key Informants) ที่ควรจะมีลักษณะ ต่าง ๆ ตลอดจนภูมิหลังที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด เพื่อต้องการที่จะแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดการครอบงำ ทางปัญญา หรือความคิดของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

เบิร์ก (Berg. 1995 : 68) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ในสิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยใช้กลุ่มคนที่เป็ผู้รู้เรื่องที่จะศึกษาชัดเจนเข้าสนทนากลุ่มภายใต้การนำของผู้ดำเนินการสนทนาภายในเวลาจำกัด เมื่อมีการเลือกที่เหมาะสมจะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สนทนาภายในกลุ่ม ความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่มจะไปกระตุ้นให้ผู้ร่วมกลุ่ม คนอื่น ๆ อยากรแสดงความคิดเห็น เป็นการระดมสมองของสมาชิกในกลุ่ม

วอห์น ชุมและสินากัป (Vaughn, Schumm and Sinagub. 1996 : 5) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมบุคคลที่เป็นเป้าหมายที่ได้รับการถูกขอร้องจำนวน 6-12 คน โดยมีลักษณะที่คล้ายกัน มีผู้ดำเนินการสนทนาพร้อมด้วยคำถามที่ได้รับการจัดเตรียม เพื่อไปสู่การตอบ

สนองของผู้ร่วมสนทนา โดยมีจุดมุ่งหมายในการให้ผู้สนทนาแสดงการรับรู้ ความรู้สึก ทศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา การสนทนากลุ่มจะไม่ก่อให้เกิดข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถอ้างไปยังประชากร กลุ่มใหญ่ได้กล่าวโดยสรุปกระบวนการสนทนากลุ่ม เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการนั่งสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้อง ในประเด็นที่สนใจศึกษา เพื่อให้ได้ข้อสรุปของข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงตามประเด็นที่ศึกษา การจัดสนทนากลุ่มนั้นมีวิวัฒนาการมาจากการนั่งสนทนากลุ่มย่อย ดังนั้นกลุ่มนี้จะต้องมีผู้ร่วมสนทนามากกว่า 3-4 คน เพราะการสนทนากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่นักวิจัยจัดขึ้น ไม่ใช่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ใช่กลุ่มที่เจอ ๆ คนมารวมตัวกันเอง แต่เป็นกลุ่มที่ นักวิจัยรวมกลุ่มขึ้นมาโดยเชิญผู้ให้ข้อมูลมานั่งรวมกันเป็นวงกลม แล้วซักถามพูดคุยและสร้างบรรยากาศในวงสนทนาให้เป็นธรรมชาติและให้มีการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการอภิปราย สร้างบรรยากาศให้ทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมกันถกประเด็นปัญหาทางการวิจัยผลจาก การทดลองขนาดของกลุ่มพบว่า กลุ่มคนที่มีขนาด 7-8 คนนี้ เป็นกลุ่มที่จะทำให้มีการอภิปรายกว้างขวาง ถ้าหากกลุ่มมีขนาดใหญ่กว่านี้บรรยากาศของกลุ่มจะไม่เป็นวงสนทนากลุ่มเดียว มีแนวโน้มจะแบ่งฝ่ายเป็นการยากในการถาม ตลอดจนการควบคุมบรรยากาศของสนทนากลุ่มพิธีกรนั้นอาจจะคุมเกมสนทนาไม่อยู่และไม่สามารถจะเจาะคำถามได้ละเอียด เนื่องจากว่ากลุ่มใหญ่ถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ แล้วจะไม่สะดวกนักในการถาม การซักไซ้เจาะจงของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด (โฮธิน แสงดี อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 66-69)

2. หลักการคัดเลือกสมาชิกในการสนทนา

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการทำวิจัยโดยการจัดการสนทนากลุ่ม เรียกได้ว่าสำคัญเท่า ๆ กับการดำเนินการสนทนากลุ่มเลยทีเดียว เพราะถ้าไม่ได้บุคคลตรงตามเป้าหมายมาเข้าสนทนากลุ่ม ผลการสนทนาจึงจะไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือถ้าได้คนประเภทก่อนกวนก็จะทำให้การสนทนากลุ่มล้มเหลวกลางคัน หรือถ้าได้บุคคลที่ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นและพูดจาฉาดฉานคุณภาพของข้อมูลก็ด้อยลงไป นักวิจัยควรคำนึงว่าโดยหลักของการจัดการสนทนากลุ่มแล้วสมาชิกกลุ่มไม่ใช่จะเป็นใครก็ได้ เพราะแม้ว่าการวิจัยเชิงคุณภาพไม่เน้นการเป็นตัวแทน แต่การวิจัยลักษณะนี้เน้นถึงการที่สมาชิกกลุ่มเป็นตัวอย่งที่ดีของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายที่จะสามารถ พูดคุยได้ตอบในรูปแบบของกลุ่มการสนทนาในอันที่จะแสดงทัศนะและค่านิยมของสังคม ตลอดจนสะท้อนถึงประสบการณ์รอบ ๆ ตัวได้ดี โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการคัดเลือก ดังนี้ (วิริสิทธิ์ สิทธิไครย์ อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 77 - 82)

2.1 การเลือกพื้นที่เพื่อจะได้ผู้เข้าร่วมกลุ่ม อาจดำเนินการได้ 2 วิธี คือ การเลือกพื้นที่เจาะจงตามวัตถุประสงค์ เป็นการเลือกพื้นที่ที่คนส่วนมากนั้นมีคุณสมบัติตามที่เรากำลังต้องการและอีกวิธีคือ การสุ่มตัวอย่างอาจจะเป็นการสุ่มอย่างง่าย หรือการสุ่มตัวอย่างแบบขั้นตอน

2.2 การคัดเลือกคนจากกลุ่มตัวอย่างในขั้นต้น เมื่อได้พื้นที่แล้วก็ต้องหาผู้เข้าร่วมกลุ่มโดยการคัดเลือกและจัดเป็นกลุ่ม ๆ ที่จะทำการสนทนากลุ่ม การคัดเลือกคนเข้ากลุ่มนั้นกระทำได้โดยใช้ผู้นำหรือ ผู้รู้ในชุมชน หรือการสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อที่คัดไว้

2.3 การทำแบบคัดเลือกเพื่อคัดเลือกผู้ที่จะเข้ากลุ่มในแบบคัดเลือกนั้น นักวิจัยจะต้องกำหนดคุณสมบัติที่ต้องการไว้ เพื่อใช้คัดเลือกคนที่อยู่ในข่ายที่ว่าคนไหนที่ต้องการเชิญมา

2.4 การพบปะและกรอกแบบคัดเลือก เมื่อได้รายชื่อแล้วก็จะไปเยี่ยมบุคคลเหล่านั้นเพื่อพิจารณา โดยนักวิจัยจะพูดคุยเพื่อสอบถามข้อมูลและกรอกลงในแบบคัดเลือก

2.5 ประชุมตกลงหรือผู้เข้าร่วม เมื่อทำการเยี่ยมพบเสร็จสิ้นหมดแล้ว จะนำแบบคัดเลือกมาพิจารณา เพื่อตกลงว่าบุคคลนั้นเหมาะสมที่จะเข้ากลุ่มหรือไม่

2.6 เตรียมบัตรนัดและแจกบัตรนัด เมื่อได้ตกลงในบุคคลที่จะเชิญเข้ากลุ่ม แล้วก็จัดทำบัตรนัดโดยจะเขียนชื่อวัน เวลาและสถานที่ลงในบัตรนัด ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นการให้ความสำคัญกับผู้ที่จะเข้าร่วมประชุม สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กัน ซึ่งการรวบรวมข้อมูลก็คือ ผู้วิจัยจะต้องนัดหมายผู้ที่ให้ข้อมูลมาประชุมร่วมกัน และบุคคลที่มาประชุมกัน จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการทราบข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่า **เชิงปริมาณ** เพราะได้มาจากความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้มาประชุม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วรภรณ์ คำทับทิม (2540) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพของสารสนเทศจากการประเมินตนเองของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพ ของสารสนเทศจากการประเมินตนเองของโรงเรียน ในด้านความตรงตามสภาพปัจจุบันและความครอบคลุมของสารสนเทศที่ได้ และศึกษาถึงลักษณะของความลำเอียงในการประเมินตนเอง/ รายงานตนเองของโรงเรียน ตลอดจนศึกษาติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนอันเนื่องมาจากการประเมินตนเองของโรงเรียนในปีการศึกษา 2538 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีการหลักควบคู่กับการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า สารสนเทศจากการประเมินตนเองของโรงเรียนมีความตรงต่ำ และข้อมูลที่โรงเรียนนำมาใช้ในการตัดสินใจ

ระดับคุณภาพไม่ครอบคลุมลักษณะของข้อมูลทั้งหมดความลำเอียงที่เกิดจากการประเมินตนเองของโรงเรียนพบว่า ส่วนใหญ่ประเมินสูงกว่าผู้เชี่ยวชาญ โดยมีแหล่งที่เกี่ยวข้องในการทำให้เกิดความลำเอียง 3 แหล่งดังนี้ คือ

- 1.) ผู้ประเมิน
- 2.) กระบวนการประเมินตนเองของโรงเรียน
- 3.) ผู้บริหารโรงเรียนในด้านผลกระทบจากการประเมินตนเองของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนได้พยายามพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้มาตรฐาน นอกจากนี้การรายงานได้ช่วยให้ทิศทางในการพัฒนาโรงเรียนและกระตุ้นโรงเรียนมีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการจัดระบบข้อมูลเพื่อการประเมิน

สุวิมล ราชชนนบริบาล (2541) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการ การประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจรูปแบบกระบวนการ การประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ ต่อกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และเสนอแนวทางในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแบบสำรวจจาก 11 สถาบัน แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร 16 สถาบัน และแบบสอบถามผู้บริหารและอาจารย์ 6 สถาบันผลการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ได้มีการเผยแพร่หลักการและนโยบาย เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัยมีรูปแบบกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษา 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 ประกอบด้วยระบบกำกับ ระบบสนับสนุน และระบบตรวจสอบ

รูปแบบที่ 2 มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับรูปแบบที่ 1 มีการเน้นที่การพัฒนาบุคลากรภายในสถาบันเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่การประกันคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ

รูปแบบที่ 3 มีการกำหนดกรอบแนวคิดเป็นขั้นตอน แบ่งกระบวนการออกเป็น 5 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรของสถาบัน ระยะที่ 2 จัดตั้งสภาวิชาการขึ้นเป็นองค์กรหลักที่ดูแลเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่งทำหน้าที่ประสานงานนโยบาย การจัดทำข้อเสนอ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์หรือคู่มือสำหรับให้คณะวิชา ถือเป็นแนวปฏิบัติ ระยะที่ 3 การนำนโยบายสู่แนวปฏิบัติและมีการออกเยี่ยมชมหน่วยงานเพื่อดูความคืบหน้าของแต่ละคณะและหน่วยงาน ระยะที่ 4 การปรับปรุงระบบ ระยะที่ 5 การดำเนินการการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ นอกจากนี้ พบว่า สถาบันมีวิธีดำเนินงานในการจัดประชุมชี้แจงนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบัน จัดตั้งคณะ

กรรมการ การประกันคุณภาพของสถาบัน จัดตั้งหน่วยงานคณะและผู้รับผิดชอบ จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพ กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาและน่านโยบายสู่การปฏิบัติในระดับภาควิชาและกำหนดดัชนีบ่งชี้คุณภาพของมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค ด้านความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ต่อวิธีดำเนินการควบคุมคุณภาพในหน่วยงานพบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อวิธีดำเนินงานด้านหลักสูตรมากที่สุด ส่วนอีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอาจารย์ ด้านห้องสมุดและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ด้านการวิจัยและ ด้านบริการ วิชาการให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก สำหรับความคิดเห็นของอาจารย์ให้ความสำคัญต่อวิธีดำเนินการด้านหลักสูตรมากที่สุดเช่นกัน อีก 4 ด้านให้ความสำคัญในระดับมาก และทั้งผู้บริหารและอาจารย์ให้ความสำคัญด้านนิสิตนักศึกษาในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการปฏิบัติและมีความเข้าใจว่าการประกันคุณภาพเป็นการตรวจสอบหรือ การจับผิดการทำงานของบุคลากร นอกจากนี้พบว่า การปรับเปลี่ยนผู้บริหารทำให้การดำเนินงานระหว่างสถาบัน คณะและภาควิชาขาดความต่อเนื่อง ทบวงมหาวิทยาลัยผู้บริหารทำให้การดำเนินงานระหว่างสถาบัน คณะและภาควิชาขาดความต่อเนื่อง ทบวงมหาวิทยาลัยขาดความชัดเจนในเรื่องแนวทางการปฏิบัติ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการตัวอย่างของมหาวิทยาลัยที่ประสบความสำเร็จ ต้องการคู่มือในการพัฒนาภายในสถาบันและแนวปฏิบัติในการนำไปใช้

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2544) ได้วิจัยเรื่อง : การดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร.

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษา **พฤติกรรมการสอนของครู คุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้** การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 38 คน ครูจากสถานศึกษา 38 แห่ง แห่งละ 6 คน รวม 228 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 494 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 จำนวน 988 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ เรื่อง ผู้บริหารมากกว่าร้อยละ 50 ดำเนินการมาก
- 2) ครูร้อยละ 55.5 มีความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้เรื่องที่ดำเนินการมากที่สุด นักเรียนมากกว่าร้อยละ 70 มีความเห็นว่าการปฏิบัติมากในเรื่องของการแนะนำด้านการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม ดีงาม ให้ความรัก ความเมตตาและความเอื้ออาทรต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง

3) คุณลักษณะของนักเรียนในเรื่องของการเป็นคนดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 16 เรื่อง ครูร้อยละ 58 – 72 มีความเห็นว่า นักเรียนมีคุณลักษณะทั้ง 16 เรื่อง อยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนร้อยละ 41 – 58 มีความเห็นว่าตนเองมีคุณลักษณะในระดับมาก 15 เรื่องและเป็นผู้ที่รู้จักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด เรื่องการเป็นคนเก่งแบ่งออกเป็น 18 เรื่อง ครูร้อยละ 49-74 มีความเห็นว่า นักเรียน มีคุณลักษณะทั้ง 18 เรื่องอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนร้อยละ 41 – 60 มีความเห็นว่าตนเองมีคุณลักษณะระดับมาก 16 เรื่องและในเรื่องการมีความสุขแบ่งออกเป็น 9 เรื่อง ครูร้อยละ 68 – 83 มีความเห็นว่านักเรียนมีคุณลักษณะทั้ง 9 เรื่อง อยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนร้อยละ 35 – 44 มีความเห็นว่าตนเองมีลักษณะ 8 เรื่อง อยู่ในระดับมากและในเรื่องการละเว้นสิ่งเสพติดอยู่ในระดับมากที่สุด

4) ผู้ปกครองร้อยละ 76 – 97 ทราบบทบาทของตนเองและระบบงานปฏิรูปการเรียนรู้และร้อยละ 90 ขึ้นไป ได้ให้คำแนะนำแก่นุตรหลานในการเรียนและการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และให้รู้จักการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม ดูแลแนะนำเกี่ยวกับ การเลือกรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เช่น รายการโทรทัศน์ ประเภทหนังสือเป็นต้น

5) ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ไม่ประสบผลสำเร็จ คือ เรื่องการขาดอัตรากำลังครูและครูมีภารกิจอื่นที่ต้องปฏิบัตินอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน

ดิเรก ทวยมีฤทธิ์ (2543) ได้วิจัยเรื่อง : การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพ การศึกษา และขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนเอกชน และปัญหาในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนจำนวน 227 คนได้มาโดยคำนวณสัดส่วนของประชากรและเปรียบเทียบบัญญัติไตรยางศ์และผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ครูใหญ่ 32 คนและผู้จัดการ 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิดตัวเลือก 5 ระดับ วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแบบสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการรวบรวมข้อมูลโดยใช้ความเรียงและวิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ ความถี่

ผลการวิจัยพบว่า **ระดับปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนเอกชน** ทั้ง 7 มาตรฐาน พบว่า มีปัญหาในการแผนพัฒนาโรงเรียน อยู่ในระดับน้อย จำนวน 1 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านกิจการนักเรียนและมีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 6 มาตรฐานด้วยกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปมากได้ดังนี้ บุคลากร ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน

ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน การจัดการ การบริหาร สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนและหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 4 ชั้นของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) ชั้นการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน/แผนพัฒนาโรงเรียน มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรก ได้ดังนี้ การเขียนธรรมนูญ/แผนพัฒนาโรงเรียนแนวปฏิบัติในการจัดทำและวิเคราะห์มาตรฐาน
- 2) ขั้นตอนดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน/แผนพัฒนาโรงเรียน มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรก ได้ดังนี้ การปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผนที่ตั้งไว้ ครูมีภาระต่าง ๆ ไม่ค่อยมีเวลาและงบประมาณไม่เพียงพอ
- 3) ขั้นตอนติดตามตรวจสอบและปรับปรุง มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อยระดับแรก ดังนี้ ไม่ได้ประเมินผลการดำเนินงานความพร้อมของบุคลากรและการเก็บหลักฐาน
- 4) ชั้นการประเมินตนเองและรายงานผล มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรก ดังนี้ การเขียนประเมินตนเอง การรวบรวมแต่ละฝ่ายให้เป็นงานเดียวกันและการวางแผนการประเมินที่ต่อเนื่อง

ประพันธ์ หงษ์เจ็ด (2543) ได้วิจัยเรื่อง : การศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครู โรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนและประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2542 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่ โดยคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมจำนวน 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินการตามแนวทางปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มาอย่างต่อเนื่อง เมื่อดำเนินการมาได้ครบหนึ่งปีการศึกษา จึงได้ดำเนินการศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครู เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และขยายผลสู่โรงเรียนอื่นในโอกาสต่อไปกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนทุกคน รวม 10 คน ครูผู้สอนทุกคนรวม 124 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ชั้นละ 10 คน รวม 278 คนและผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวม 278 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสังเกตการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Packages for Social Science)

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามการเรียนรู้ 5 ลักษณะ พฤติกรรมที่สังเกตพบมากที่สุดคือ การจัด

บรรยากาศในการเรียนผ่อนคลาย อบอุ่น ครูเป็นกันเองกับนักเรียนและจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ พฤติกรรม การสอนที่พบน้อยที่สุด คือครูวัดและประเมินผลตามสภาพจริงหรือใช้ Portfolio และการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้โดยโครงงาน ด้านคุณลักษณะของนักเรียน พบว่า คุณลักษณะที่นักเรียนมีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การปลอดจากสารเสพติดและการมีอารมณ์แจ่มใส ร่าเริง พฤติกรรมที่นักเรียนมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ความอดทนอดกลั้นและด้านเจตคติของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีเจตคติสูงในรายการนักเรียนอยากมาโรงเรียนทุกวันและความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนรายการที่มีนักเรียนมีเจตคติต่ำ คือ การเรียนที่ให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอาจได้ความรู้ไม่เต็มที่เท่าที่ครูเป็นผู้บอกความรู้และความกล้าหาญในการคิดที่แตกต่างไปจากผู้อื่น

ประสิทธิ์ อามาตร์(2529) ได้วิจัยเรื่อง การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอน กลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 10 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนของครูอยู่ในระดับปานกลาง ค่าใช้จ่ายในด้านวิทยากร ครูไม่สะดวกที่จะไปติดต่อกับวิทยากรที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ครูไม่มีเวลาศึกษาและวางแผนเชิญวิทยากรที่เหมาะสมกับแขนงงานมาไว้ล่วงหน้าเสียค่าใช้จ่ายสูง นักเรียนไม่มีความสามารถที่จะไปสัมภาษณ์หรือไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้รู้หรือผู้ชำนาญไม่ค่อยมีเวลาว่างและขาดงบประมาณที่จะซื้ออุปกรณ์ที่หายากในท้องถิ่น ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ครูประสบในระดับน้อยคือ ผู้บริหารและครูใน โรงเรียนเดียวกันไม่สนับสนุน ไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือ

อวยพร ศรีภา (2533) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ครูกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนและห้องเรียน พบว่า ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพส่วนใหญ่ได้จัดให้มีสถานที่ในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ คือ แปลงเกษตร โรงฝึกงาน เรือนเพาะชำ ห้องปฏิบัติการกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ แต่พบว่ามีปัญหาอยู่มาก คือ แปลงเกษตรยังไม่เพียงพอ การจัดให้มีป้ายนิเทศ กระดานข่าว และการแสดงผลงานของนักเรียนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพต่อสาธารณชน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีจัดนิทรรศการ ส่วนในห้องเรียนครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพใช้ ผลงานนักเรียนในการตกแต่งห้องเรียนมีการจัดมุมหนังสือและป้ายนิเทศในห้องเรียน ส่วนการจัดตั้งชุมนุมหรือกลุ่มสนใจส่วนใหญ่ไม่ได้จัดตั้ง การผลิตสื่อการสอนส่วนใหญ่ผลิตขึ้นใช้เองโดยใช้งบประมาณของทางราชการ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพส่วนใหญ่เตรียมการสอนก่อนทำการสอน ส่วนวิธีการสอนต่างๆ พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ทั้ง 3 งาน โดยการสอนงานบ้านส่วนใหญ่เน้นทักษะและกระบวนการในการปฏิบัติงาน การวัดผลและการประเมินผลส่วนใหญ่ ใช้วิธีตรวจงานนักเรียนโดยการใช้แบบจัดอันดับคุณภาพ ด้านปฏิสัมพันธ์กับ นักเรียนในห้องเรียน พบว่า ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กทุกๆ ด้าน

จรงค์ รัตนวิฑูรย์ (2533) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามโครงการปรับปรุงแผนการสอนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมดำเนินงานประสบปัญหาขาดเอกสาร แหล่งวิชาสำหรับศึกษาค้นคว้าไม่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ และไม่ทราบขอบเขตที่ท้องถิ่นจะสามารถดำเนินการปรับหลักสูตรได้ การดำเนินงานประสบปัญหาคือ คณะทำงานมีภารกิจอื่นมากไม่สามารถจัดได้เต็มที่ ระยะเวลาในการจัดทำไม่เพียงพอ ขาดวิทยากรและขาดเอกสารหรือแหล่งวิชาการสำหรับศึกษาค้นคว้า ด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ขาดการวางแผนการดำเนินงานประเมินผล ผู้นิเทศจากภายนอกมีจำนวนน้อย ผู้นิเทศไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามปฏิทินงานและการสรุปรายงานผล ยังไม่มีรูปแบบและข้อมูลที่ชัดเจน

เกียรติศักดิ์ ทันจันทร์ (2543) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับ ปานกลาง จำแนกตามมาตรฐานโรงเรียนในแต่ละด้านดังนี้ คือ การดำเนินการตามมาตรฐานการบริหาร มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก การดำเนินการตามมาตรฐาน การเรียนการสอน มีการดำเนินการอยู่ในระดับ ปานกลางและการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมมีปัญหาด้านการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย

จักรพรรดิ วัฒนา (2540) ได้วิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยดำเนินการด้านกระบวนการมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในระดับมาก สภาพแวดล้อมโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในระดับปานกลาง และกลุ่มองค์ประกอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา คือ การบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ความพร้อมของนักเรียนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

สละ คณาฤทธิ์ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินความเหมาะสมตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านผลผลิต (ผู้เรียน) ด้านกระบวนการและด้านปัจจัยนำเข้า

โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาแต่ละด้านผลผลิต (ผู้เรียน) ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยนำเข้าก็อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีขนาดแตกต่างกัน ประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้มาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรีทั้ง 3 ด้านโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่ด้านปัจจัยนำเข้ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุกัลญา ภูผิวโลก (2543) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานด้านมาตรฐานการเรียนการสอน ตามนโยบายประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ด้านมาตรฐานการเรียนการสอนตามนโยบายประกันคุณภาพการศึกษาของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ทั้ง 10 มาตรฐานโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก พบมาตรฐานที่เห็นว่ามีความรู้ความสามรถและความถนัดได้ตามศักยภาพ โดยส่งเสริม จุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยของนักเรียนเป็นรายบุคคล มาตรฐานที่ 5 การจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มาตรฐานที่ 2 การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิดปฏิบัติจริง ประเมินและปรับปรุงตนเองและมาตรฐานที่ 1 วางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านมาตรฐานการเรียนการสอนตามนโยบายประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายมาตรฐานแล้วมาตรฐานที่พบว่ามีปัญหาน้อยคือ มาตรฐานที่ 7 จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จและมาตรฐานที่ 6 จัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่ดีและฝึกฝนจนเป็นนิสัย

วันเพ็ญ กิ่งมะลิ (2531) ได้วิจัยเรื่องการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2530 พบว่าขาดบุคคลที่มีความสามารถด้านการวางแผนการร่วมงานวิชาการ ครูมีภารกิจมากหลายด้าน ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศ ขาดแคลนบุคคลที่จะให้ความรู้ด้านสูตร ครูขาดเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ ในเรื่องวิชาการ งานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 พบว่ามีปัญหาด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ขาดความสะดวกด้านการสอน ขาดแคลนสื่อการสอน ขาดการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาปฏิบัติงานของครู ขาดการประเมินนิเทศครูใหม่ ขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียนบางอย่าง ไม่ส่งเสริมงานวิชาและไม่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สมแพน จำปาหวาย (2542) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่ามีสภาพการบริหารงาน วิชาการทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านบริหารหลักสูตร ด้านการเรียนการสอนด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านห้องสมุด ด้านนิเทศภายในงานวิชาการและด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาในการบริหารงานทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีสภาพการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอให้โรงเรียนเน้นด้านการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผล

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

อาร์แมนตา (Armenta.1984 : 391 A, อ้างถึงอากรณ เจียมไชยศรี 2537 : 61) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์การ โดยใช้กรอบแนวคิดว่าองค์การมีลักษณะเป็น "Resource Dependence" ดังนั้นผู้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผล องค์การจึงควรเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อความอยู่รอดขององค์การกระบวนการในการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอนคือ

- 1) ให้คณะกรรมการของรัฐและวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ประเมินประสิทธิผลองค์การ
- 2) ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่ของวิทยาลัยเป็นผู้ประเมินประสิทธิผลองค์การตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 3) ผู้วิจัยให้นำหน้าผลการประเมินของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามระดับของความสำเร็จ
- 4) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยของอาร์แมนตา เป็นตัวอย่างหนึ่งของการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการสร้างสังกัด (Conceptualizations) เกี่ยวกับองค์การมีอิทธิพลต่อกระบวนการเลือกเกณฑ์การประเมินประสิทธิผล โดยผู้วิจัย ไม่ได้เป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดเกณฑ์ด้วยตนเอง

เบิร์กและควสเตอร์กรีน (Berg and Qestergreen. 1997 : 20 - 22) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารายกรณีในสถาบันเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างไกลที่เมืองสตอกโฮล์ม ซึ่งผู้ปฏิบัติงานภาคสนามมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาการประเมินตนเองของสถาบันศึกษา วิธีการเรียกว่า การประเมินกิจกรรมผลการวิจัย พบว่าการประเมินกิจกรรมเป็นการพิจารณาอย่างทวิทิศทาง ซึ่ง เป็นลักษณะของการประเมินภายในสถาบัน เป็นวิธีการที่ให้สารสนเทศที่เป็นพื้นฐาน ได้ดีสำหรับการตัดสินใจที่ทำภายในสถาบันเหล่านั้น การประเมินกิจกรรม ไม่ควรจะถูกสั่งให้ทำจากเบื้องบนและกระบวนการของการประเมินกิจกรรมต้องเริ่มจากการวางแผนอย่างดี

เบิร์ก (Burke. 1997;784 – A) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวโน้มนักเรียนการพัฒนา หลักสูตรคณิตศาสตร์ในเกรด 12 ตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนของรัฐนิวเจอร์ซีย์ พบว่า ท้องถิ่นต้องการมีการแก้ไขหลักสูตรจากแหล่งภายในและต้องการพัฒนาหลักสูตร 59% ให้ท้องถิ่นประเมินความต้องการก่อนปรับปรุง 83 % จัดเตรียมเชิงปฏิบัติการหรือนำหลักสูตรนำร่องก่อนนำไปใช้ 40 % และพัฒนาปรัชญาการศึกษาก่อนการแก้ไขมีบ้างเป็นส่วนน้อย

วอเนอร์ (Worner. 1997;56-A) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการตอบสนองที่หลากหลายของโรงเรียนในท้องถิ่นที่ได้รับอำนาจให้ปฏิรูปโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลการบรรลุความสำเร็จของนักเรียนพบว่า ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาหลายรัฐพยายามปฏิรูปโรงเรียนด้วยการจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นระบบ และมีขั้นตอนการประเมินซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ของรัฐ

แอกที (Agthe.1980) ได้วิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ยอมรับว่างานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะโดยให้ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน ครูใหญ่ให้ความสำคัญกับการนิเทศการศึกษาน้อย ครูใหญ่และครูน้อยมีความเห็นว่า โครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรในโรงเรียนวัดกรรมและเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตร

มาร์แชล (Marshall.1983) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐโอเรกอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานโรงเรียนในด้านงานวิชาการมากที่สุด คือ การนิเทศการสอน การแนะแนว การประชาสัมพันธ์ การศึกษาทางวิชาการต่าง ๆ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การควบคุมระเบียบวินัยและการสอน ส่วนความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่าความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนจะขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน ถ้าโรงเรียนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนจะมีความสามารถในการบริหารงานดีเท่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

เวิร์ทิงตัน (Worthington. 1991) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน ที่พึงประสงค์ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยด้านการนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร บุคลากร นักเรียน สื่ออุปกรณ์การเรียน
2. ปัจจัยด้านกระบวนการ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการกระบวนการประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานการศึกษา
3. ปัจจัยด้านผลผลิต ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานหรือร่องรอยการทำงานและผลสรุปการปฏิบัติงาน
4. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานที่พึงประสงค์ แต่การเปลี่ยนแปลงบุคลากรของโรงเรียน สภาพการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของ

ชุมชน ระบบการตรวจสอบ ระบบการประเมินตนเอง ทักษะในการตรวจสอบและการประเมินตนเอง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและความรู้ความเข้าใจ แนวทางการประกันคุณภาพของบุคลากรใน โรงเรียน

แมนเจสและเลวิชัน (Menges and Levison. 1980 : 25-30) ได้วิจัยเรื่องวิธีการพัฒนาการสอน ของครู ว่าวิธีการเหล่านั้นส่งผลต่อการพัฒนาการสอนของครูเพียงใด โดยได้จำแนกกิจกรรมออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดสรรเงินอุดหนุน การประเมินผลการ สอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่โปรแกรมการพัฒนาการสอนและได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกฝนอย่างจริงจังจะทำให้เกิด การดำเนินงานพัฒนาครู เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

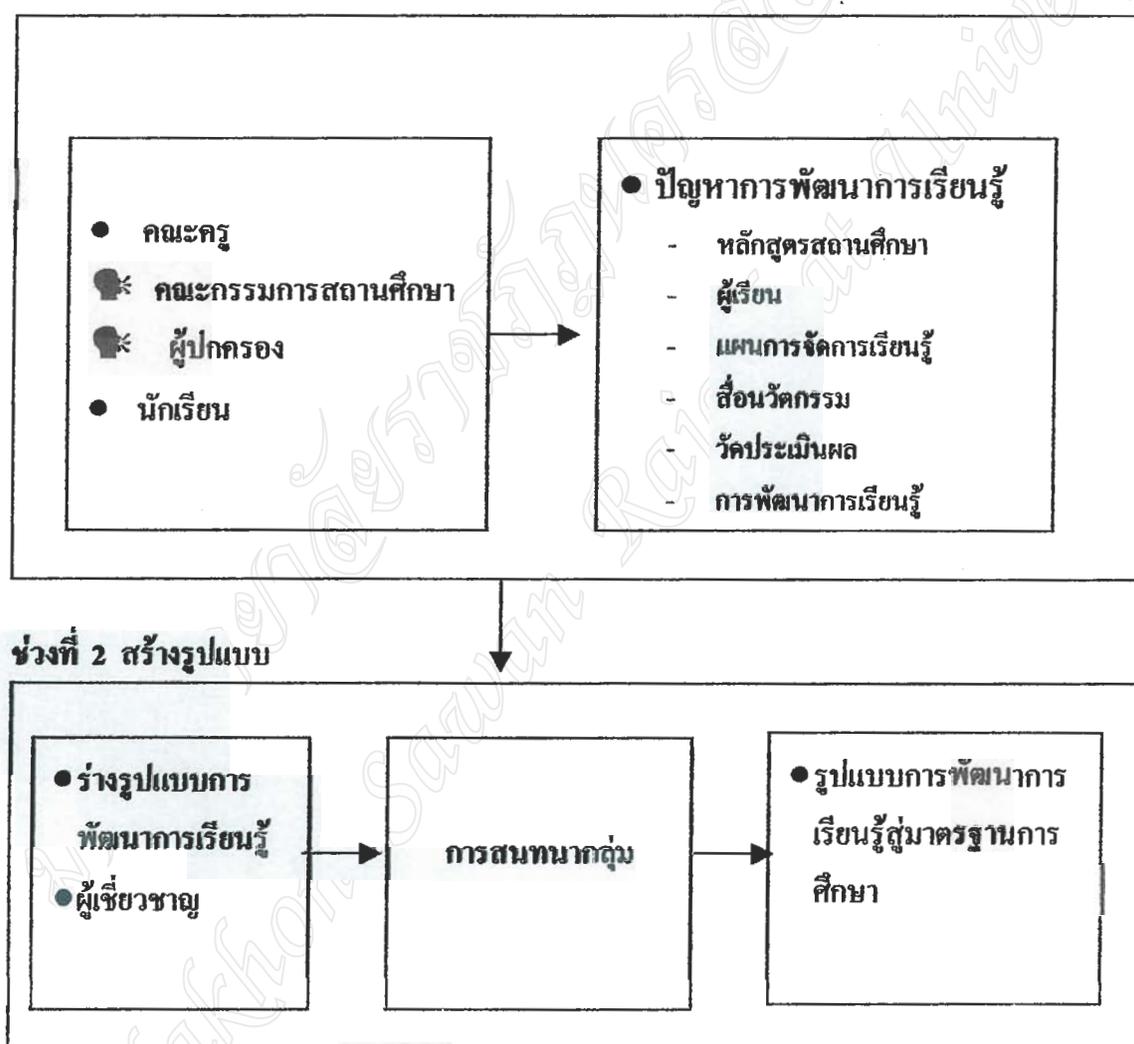
จากตัวอย่างงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ยังไม่มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้สู่มาตรฐาน การประกันคุณภาพจริงจัง แต่ผลการวิจัยข้างต้นพอสรุปได้ว่า การพัฒนาการเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดกิจกรรมเพื่อ พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจะต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนและพัฒนาผู้เรียน อันจะส่งผลให้เกิดการประกันคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เป็นการศึกษาปัญหาที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้สู่มาตรฐานการศึกษา

ช่วงที่ 2 เป็นการนำข้อมูลมาตรฐานการศึกษาที่เป็นปัญหาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบและสร้างรูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้สู่มาตรฐานการศึกษา ดังแสดงในตาราง

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหา

ภาพที่ 2.2 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย